

El repte era —tal vegada ho continua sent— que Ramon Llull deixi de sonar a caps buida, si em permeteu l'heretgia. Citat arreu i *hiperlinkat*, el nom del beat mallorquí és una referència indefugible i reconeguda en el món cultural català, però en molts de casos no passa de ser només façana. La majoria de les vegades el nom de Llull just remet a conceptes que van poc més enllà de formulacions grandiloqüents a l'estil de «pare de la llengua» o, com a molt, «precursor del llenguatge informàtic», per als qui han sentit les campanes de l'Art. El repte dels darrers mesos ha estat trespasar entre els papers, guiats pels mestres més reconeguts, per recompondre el bagatge lul·lià en format audiovisual. D'aquí, n'ha sortit un documental, dirigit per Cesc Mulet. *Phantasticus, el cant de Ramon* és una coproducció de La Perifèrica amb Oberon, Televisió de Catalunya i IB3, encarregada per l'Institut Ramon Llull i que ha d'acostar el savi mallorquí a Frankfurt, o sigui, al mercat literari del segle vint-i-u.

Dels innombrables fils dels quals hauríem pogut estirar per començar la contarella, n'hi havia dos de ben vistosos, que haurien portat la història pels viaranyes del «periodisme d'investigació». Un d'ells és el testament de Barbaflorida, custodiat, diuen, en el castell de Vilassar de Mar pels hereus dels Setmenat. Per més que els estudiosos de la vida i l'obra de Llull ho han intentat, només han pogut accedir a còpies d'aquest document diguem-ne fundacional de tot allò que de Llull ha arribat als nostres dies, que no és poca cosa. I podia ser la curolla bibliòfila, sempre un pèl fetitxista, que ens hauria dut cap a aquests papers, els originals, una fita que tampoc nosaltres vàrem aconseguir. I tanmateix, un paper és un paper i avui tot ho podem veure en pantalla —i en pantalla, certament, és com acaba arribant al receptor: per això ens hem estimat més mostrar els manuscrits digitalitzats, amb la guia d'Albert Soler (Universitat de Barcelona).

L'altre misteri bibliòfil lul·lià, que ens donaria material de sobres per fer un d'aquells *Codis* d'èxit editorial, és el dels manuscrits àrabs. Llull va fer la seva primera gran obra —el *Llibre de Contemplació en Déu*— en la llengua

Tot cercant en Ramon

de Mahoma, però no se'n té cap rastre. Alguns el situen a la biblioteca del Caire; tal volta el cremaren en el mític incendi d'Alexandria. I Fernando Domínguez (Raimundus Lullus Institute, Freiburg) —que, com Anthony Bonner (Majoricensis Schola Lullistica, Palma), mig de veres mig seriosament, coincideix a dir que trobar-ne algun seria un desastre per als qui es dediquen a l'estudi de Llull, que ja en tenen prou amb els manuscrits en llatí i els catalans, a més de les obres espúries, fins fa relativament poc confoses i difoses com a legítimes— abaixa el cap i apunta que la tradició de les grans biblioteques àrabs les configura privades i íntimes, per a l'ús exclusiu del posseïdor i del cercle d'amistats. Així que podria ser que qualche Llull àrab, com aquell que cita la història de la disputa de Fes, romangués reclòs, gelós entre traduccions inconegudes d'Aristòtil, i que jamai cap infidel hi pogués arribar a recórrer-hi la mirada, de dreta a esque-

rra, amb l'emoció de tenir entre les mans el tresor.

Aquestes dues finestres les va descartar la feina mateixa: Ramon Llull és un personatge massa polièdric —i tornam a caure en el lloc comú— per reduir-lo a l'anècdota i, tanmateix, l'autodenominat «senescal» del rei de Mallorca es pot construir d'anècdotes fetes d'atzar i poètiques *serendípies*. Aquí reiter la inconsistència de cinc mil caràcters mal comptats per construir-ne un retrat, i menys a partir de l'experiència postmoderna d'un audiovisual d'autor, *patchwork* heterodox de mirades ben canòniques: la de Jordi Gayà (MSL), per exemple, en la seva lluita contrarrelotge per construir l'edició crítica de la versió llatina del *Llibre de contemplació*; o la de Lola Badia (UB), escèptica d'ofici, advertint tothora de l'aridesa de la prosa de l'autor del *Fèlix*.

No hem aclarit encara si l'activitat frenètica de Llull li podria atorgar sense caure en l'aberració el títol de gran diplomàtic, el primer abans de la consolidació dels grans estats europeus, o d'espia al servei de Sa Santedat. Avui encara ens poden captivar els tentacles de la xarxa del seu edifici intel·lectual més magnífic, encara que els teixits del pensament medieval —els únics que tenia a l'abast, i que va treballar com ningú per arribar al mínim comú denominador de les tres grans religions que es disputaven la Mediterrània— no hagin resistit els embats dels segles. Queda la insinuació dels substractes eters, i un joc cerebral admirable de combinatòries mecàniques que atrapa els iniciats i que els mena a la Veritat. Això, sembla, és l'Art, encara que, com l'entranyable Charles Lohr (RLI), no en puguem estar segurs del tot.

Tots són rics aquífers provinents de l'entranya de la civilització actual, d'un món a les beceroles i, perquè no dir-ho, sense conflictes d'identitat. Llull —i ens hem deixat l'home i la trajectòria vital: la llegenda del femellut trobador convers; els periples arreu del món conegut, els trumfos, les traïcions i els desconhorts— és inabastable: per això, tal volta, per començar a copsar-lo només ho hem sabut fer a manera de *collage*.

Maties Salom

